

Paul Celan: Im Spätrot / W czerwonawej nucie późnej winorośli (tł. Ela Binswanger)

Paul Celan: W czerwonawej nucie późnej winorośli

Nazwy śpią w czerwonawej nucie późnej winorośli:

jedną
z nich budzi twoja noc
i prowadzi ją na dotyk wzdłuż białych tyczek
do południowych fortyfikacji serca,
pod pinie:

jedna, wysoka jak człowiek,
kieruje do Miasta Ceramiki,
gdzie deszcz przychodzi jako przyjaciel
morskiej godziny.

W rauszu
wypowiada obiecujące cień słowo w swym drzewnym języku
i nazwie twojej miłości
dolicza swoje sylaby.

(tł. Ela Binswanger)

*

Paul Celan: Późną czerwienią

Późną czerwienią śpią imiona:

jedno,
budzi twoja noc
i prowadzi je macając białą laską
ku południowej ścianie serca,
pod sosnami:

jedno, ludzkich rozmiarów,
idzie w stronę miasta garncarzy,
gdzie deszcz przychodzi jako przyjaciel
morskiej godziny.

Na niebiesko
wypowiada cieniodajne słowo-drzewo
i do imienia twojej miłości
dodaje swoje sylaby.

(tł. Ada Trzeciakowska)

*

Paul Celan: Im Spätrot

Im Spätrot schlafen die Namen:
einen
weckt deine Nacht
und führt ihn, mit weißen Stäben entlang-
tastend am Südwall des Herzens,
unter die Pinien:

eine, von menschlichem Wuchs,
schreitet zur Töpferstadt hin,
wo der Regen einkehrt als Freund
einer Meeresstunde.

Im Blau
spricht sie ein schattenverheißendes Baumwort,
und deiner Liebe Namen
zählt seine Silben hinzu.

*

Wiersz napisany po podróży poślubnej w Prowansji z Gisèle, z końcem roku 1952 i początku stycznia 1953, docelowo do Vallauris, zwanym "Miastem Ceramiki", "francuskim miastem ceramiki", szczególnie słynnym z tego, że tworzył tam swoje ceramiki Pablo Picasso, Spätrot, inaczej Zierfandler, to nazwa szczepu i wyrabianego z niego białego - nie czerwonego! - wina, jednakowoż gatunku autochtonicznego z Austrii, dla Celana - z tamtych rejonów - skojarzenie oczywiste, ale ja zrezygnowałam z nazwy, musiałam ją rozpisnąć na kilka słów (jak to często bywa z niemieckiego na polski). Z tomu "Von Schwelle zu Schwelle", Deutsche Verlags-Anstalt GmbH, Stuttgart, 1955

Südwall, "południowy wał", franc. Le mur de la Méditerranée, Mur Śródziemnomorski, rozległy zespół fortyfikacji przybrzeżnych, zbudowanych przez III Rzeszę podczas II wojny światowej (1943) wzdłuż francuskiego wybrzeża Morza Śródziemnego, od Cerbère w Menton. Miał zapobiegać inwazji aliantów.

"**Im Blau**" może znaczyć "w błękitach", ale może też być nawiązaniem do powiedzonka "blau sein", a ponieważ jest dużą literą, jest rzeczownikiem, rzeczownik to błękit lub indygo, więc "w błękitach", lub "w indygo", a dlaczego indygo? A dlatego:

Dlaczego na "bycie pijanym", Niemcy mówią "blau sein" (dosłownie "być niebieskim")? - oto odpowiedź

- Wyrażenie "być niebieskim" w odniesieniu do stanu pijaństwa ma w rzeczywistości coś wspólnego z kolorem niebieskim.
- Indygo indyjskie jako niebieski barwnik było dość drogie, zanim zaczęto go wytwarzać syntetycznie. Dlatego już w średniowieczu stosowano miejscową roślinę: urzet barwierski (niem. Färberwaid).
- Do farbowania urzetem nie trzeba było wiele: słońca, upalnej pogody i mężczyzn, którzy pili dużo alkoholu. Dla uzyskania koloru ważny był ludzki mocz. Jeśli dodano alkohol, przyrost koloru wzrasta. Właściwie wystarczyłoby dodać alkohol bezpośrednio. Ale wtedy barwienie stałoby się droższe, dlatego stosowano pośrednictwo "męskie".
- Liście urzetu umieszczano w kadzi i zanurzano w płynie, aż do zakrycia. Dlatego farbiarze cały dzień pili piwo i oddawali mocz do kadzi.
- Niebieskiego nie można uzyskać w drodze samej fermentacji, ale jedynie w połączeniu ze światłem słonecznym.
- Dlatego praca farbiarzy wyglądała tak: wylegiwać się na słońcu, pić dużo alkoholu, oddawać mocz do kadzi i co jakiś czas mieszać. Z tego czasu pochodzi idiom "blau sein", dosłownie "być niebieskim", w znaczeniu "być pijanym".

Urzet barwierski (Isatis tinctoria) - gatunek rośliny z rodziny kapustowatych

Jedna z najstarszych znanych ludziom roślin barwierskich. Urzet został sprowadzony do Europy już w starożytności ze względu na dużą zawartość niebieskiego barwnika indygo, który pozyskuje się z liści[9]. Fermentujący barwnik wytwarza odrażający zapach. Z tego też względu angielska królowa Elżbieta I zakazała uprawy urzetu barwierskiego w odległości 5 mil od swoich pałaców[9].

Roślina miododajna. Źródło glukobrossicyny. Zawiera około 20 razy więcej tego związku niż brokuły. Jest uprawiany jako roślina ozdobna. Ozdobne są nie tylko kwitnące rośliny, ale również pędy z owocami zwisającymi na cieniutkich szypułkach. Używany bywa do suchych bukietów.

Poniżej zostawiam najpierw opis w j. ang., bo użyto w nim tego niemieckiego słowa "Spätrot":

GRAPE CLUSTER - medium-sized, very densely berried, cylindrical, shouldered, rarely with secondary clusters; berries are round and reddish in colour (Spätrot)

KIŚĆ WINOGRON - średniej wielkości, o bardzo gęstych owocach, cylindryczna, "barczysta", rzadko z wtórnymi gronami; jagody są okrągłe i czerwone (Spätrot)

*

Paul Celan: Dans le rouge du tard

Dans le rouge du tard les noms dorment:

un

ta nuit en éveille

et le conduit, accompagné de blancs bâtons,

à tâtons vers le mur du sud de ton cœur,

sous les pins:

l'un, de taille d'homme,

franchit en marchant, la ville des potiers

là où la pluie entre en amie

d'une heure de la mer.

Dans le bleu
il prononce un mot d'arbre d'ombre promise,
et ton nom aimé
recompte et dépose ses syllabes.

(tł. mi nieznany, z przypisu u Barbary Wiedemann dowiedziałam się, że o wiersz przetłumaczony na francuski za życia Celana, Celan miał pretensje, ale nie wiem, czy chodzi o to tłumaczenie; w przypisach tłumaczenie z oryginału niemieckiego oraz wersji francuskiej przez tłumacza google, oraz dwie wersje z oryginału w tłumaczeniu Sztucznej Inteligencji - wszystko to dla porównania)